

BILTEN RG35

Bilten Radne grupe NKEU za Poglavlje 35
Nacionalnog konventa o Evropskoj uniji

NACIONALNI KONVENT

Nacionalni konvent o Evropskoj uniji predstavlja stalno telo u okviru kojeg se vodi tematski strukturirana debata predstavnika državne administracije, političkih partija, nevladinih organizacija, stručnjaka, privrede, sindikata i profesionalnih organizacija, o pristupanju Srbije Evropskoj uniji.

RADNA GRUPA 35

Cilj Radne grupe NKEU za pregovaračko poglavlje 35: Ostala pitanja - Kosovo jeste da pomogne proces normalizacije odnosa i unapredi život građana Srbije i Kosova kroz zastupanje predloga praktičnih politika, konkretnih rešenja za implementaciju Briselskog sporazuma i kroz promociju vrednosti Evropske unije.

Radna grupa je otvorena za sve organizacije civilnog društva, profesionalna i akademska udruženja i pojedince-eksperte koji se bave ovom temom.

RAZGRANIČENJE BEZ POMIRENJA NE BIVA

Naim Leo BEŠIRI, direktor
e-mail: naim-leo.besiri@iea.rs

Predlog o razgraničenju između Srba i Albanaca na Kosovu poprimio je zamah sredinom 2017. godine, iako predstavlja ideju staru i nekoliko decenija. Deluje da predlog ima uporište u rečima i delima Dobrice Ćosića u kojima on sumira da je potrebno razgraničenje između Albanaca i Srba na Kosovu, na kompromisu istorijskog i etničkog prava. U praksi, iako sa sigurnošću ne znamo, pretpostavka je da predlog obuhvata pripajanje opština na severu Kosova u kojima živi većinsko srpsko stanovništvo - Srbiji, a da se južni deo Srbije sa većinskim albanskim stanovništvom pripoji Kosovu. Na unutrašnjem planu, ovom predlogu protive se građani Srbije, deo političke elite i veći deo organizacija civilnog društva izražavajući zabrinutost zbog predloženog rešenja kosovskog pitanja.

Dva su dominantna motiva za protivljenje. Prvi zastupaju desno orijentisane političke partije i organizacije koje smatraju da je status quo ono što je Srbiji neophodno trenutno i da treba čekati povoljnije prilike u međunarodnoj politici kako bi se Kosovo ponovo stavilo pod ingerenciju Beograda uz parolu Kosovo je srce Srbije. Drugi motiv, pre svih, zastupaju organizacije civilnog društva i mirovni pokreti dajući argumente da razgraničenje po etničkom principu može doneti mnoge neprilike za oba naroda. Postavlja se pitanje kom su motivu građani Srbije priklonjeni?

Institut za evropske poslove u saradnji sa Ninamedia istraživačkom kućom, sproveo je u periodu od 8. do 14. marta 2019. istraživanje javnog mnjenja o stavovima

građana prema Kosovu. Istraživanje je rađeno na reprezentativnom uzorku od 1207 ispitanika. Teme istraživanja su bile: suverenitet Srbije, dijalog o Kosovu, nezavisnost Kosova i razgraničenje. U nastavku, proćićemo glavne zaključke istraživanja i probati da razumemo kome su građani priklonjeni.

Istraživanje pokazuje duboku podeljenost društva o stanju u kome se nalazi Kosovo u odnosu na institucije Srbije. Skoro polovina, 47% ispitanika je mišljenja da je Kosovo izgubljeno, dok 41% ima suprotan stav, a 12% ne zna da se izjasni. Da je Kosovo izgubljeno u nešto većem procentu smatraju ispitanici starosti od 30 do 60 godina, sa srednjim i visokim stepenom obrazovanja, kao i ispitanici iz svih regiona osim Istočne i Južne Srbije. Višedecenijski izazov za naše društvo značajno je umorio građane, a naizgled pomirljiva politika vlada u prethodnih jedanaest godina doprinela je atmosferi u kojoj se o Kosovu i prilikama da razgovarati. Sramežljiv dijalog koji izlazi iz okvira mantre Kosovo je srce Srbije omogućen je tek u poslednjoj deceniji kulminirajući, za sada, unutrašnjim dijalogom.

Unutrašnji dijalog nije bio inkluzivan i nije doprineo razumevanju zašto se Srbija suočava sa gubitkom dela svoje teritorije. Inkluzivnost dijaloga o Kosovu koji je predsednik nagovestio u autorskom tekstu u Blicu, jula 2017. godine, a zatim sproveda Radna grupa uz podršku Kancelarije za Kosovo i Metohiju može se testirati rezultatima istraživanja. Istraživanje zaključuje da 93% ispitanika nije učestvovalo u unutrašnjem dijalogu o Kosovu, 4% ne zna, dok 3% navodi da su učestvovali i među njima je nešto više muškaraca i

ispitanika sa najmanje završenom srednjom školom. Činjenica da još uvek nemamo zaključke ni preporuke od organizatora unutrašnjeg dijaloga, koji je, čini se, formalno završen prošle godine, govori u prilog da je cela ideja unutrašnjeg dijaloga bila legitimacija odluka izvršne vlasti bez želje za suštinskim dijalogom. Da je želje bilo, taj dijalog bi svakako bio inkluzivan, a pitanja koja bi se obrađivala morala bi uključiti i suočavanje sa terorom nad albanskim stanovništvom na Kosovu uključujući i ubijanje i proterivanje civila.

Eufemizmi o pravno obavezujućem sporazumu sprečavaju građane da razumeju sa kojim se izazovom vlada suočava kada je u pitanju Kosovo. Više od polovine ispitanika (54%) smatra da sadašnja vlada neće priznati nezavisnost Kosova i to većinom navode stariji od 60 godina, stanovnici regiona Zapadna Srbija sa Šumadijom, dok sa porastom nivoa obrazovanja opada broj ispitanika koji smatraju da vlada neće priznati nezavisnost Kosova. Trećina (27%) ispitanika smatra da će vlada priznati nezavisnost, dok 19% ne zna odgovor na ovo pitanje. Konfuznost kod građana prouzrokovana je kontradiktornim stavovima predstavnika države od početka tehničkog dijaloga do danas. Bojim se da je propuštena istorijska prilika da se političke elite, a zatim i građani suoče sa zločinačkom ideologijom koju je Milošević sistematski sprovodio, a čije posledice danas živimo.

Rast evroskepticizma, i generalno protivljenja Zapadu, u Srbiji može se pripisati, makar delimično, i činjenici da političke elite, u nedostatku ideje i vizije u rešavanju problema, Evropsku uniju često dovode u vezu sa rešavanjem pitanja Kosova i izvan pregovora u kojima posreduje. Takva atmosfera vodi činjenici da čak 78% ispitanika navodi da ne bi podržali nezavisnost Kosova kako bi Srbija brže postala članica EU i to u većoj meri izjavljuju muškarci, dok sa porastom godina starosti ovaj broj raste. Samo 13% bi podržalo nezavisnost Kosova kako bi Srbija brže postala članica, dok 9% ne zna. Ovakvi podaci ne mogu se razumeti jasnim stavovima građana budući da sva istraživanja idu u prilog činjenici da je članstvo Srbije u EU pretpostavka ubrzanog povećanja standarda građana. Postavlja se samo pitanje da li je za građane prihvatljivo da veći standard plate legitimacijom nove države na Balkanu.

Istovremeno, dok se protive priznavanju Kosova, gotovo polovina ispitanika (49%) smatra da nije ostvarivo da Srbija opet ima punu kontrolu i suverenitet na Kosovu i to češće navode žene, stariji od 30 godina, ispitanici najmanje srednjeg stepena obrazovanja i stanovnici regiona Beograd. Nešto manje, 36% navodi da jeste ostvarivo, dok 15% ne zna da odgovori na ovo pitanje. Ovakvi, kontradiktorni, stavovi građana vode nas na zaključak da naše društvo nema liderski kapacitet koji je

spreman da objasni građanima zašto smo se našli u ovoj situaciji i da jasno predloži kako nastaviti u budućnost. Iako ne razumeju šta je razgraničenje, građani mu se protive. Čak 57% ispitanika ne zna šta podrazumeva ideja razgraničenja između Srbije i Kosova i ovaj odgovor češće navode žene i stanovnici Istočne i Južne Srbije, a sa porastom stepena obrazovanja opada broj ispitanika koji navode da ne razumeju ideju razgraničenja. Skoro trećina (29%) građana pod idejom razgraničenja podrazumeva uspostavljanje granice pri čemu bi sever Kosova pripao Srbiji, a Preševska dolina Kosovu, dok 14% smatra da je to uspostavljanje granice u skladu sa trenutno postojećom administrativnom linijom. Skoro polovina, 41,8%, ispitanika navodi da ne podržava razgraničenje između Srbije i Kosova i to češće navode muškarci, ispitanici starosti od 30 do 44, kao i stanovnici svih regiona izuzev Vojvodine. Međutim, pitanje razgraničenja dobija na pažnji, gde 24,5% podržava razgraničenje, nešto više navode stariji od 60 godina i ispitanici iz regiona Vojvodine, petina građana navodi da je čula, ali da im nije jasno šta se podrazumeva pod razgraničenjem, 9,9% ne ume da se izjasni po ovom pitanju, a 3,8% nije čulo za razgraničenje.

Na kraju, ukoliko bi se referendum o nezavisnosti Kosova održao sutra 74,5% građana navodi da bi glasali protiv i to su u većoj meri muškarci, građani stariji od 45 godina i ispitanici osnovnog i srednjeg stepena obrazovanja. Na referendumu bi za nezavisnost Kosova glasalo 6,2%, 11,0% ispitanika ne bi izašlo na referendum, dok 8,3% nije umelo da se izjasni.

Sumirano, iako većinom smatraju da je Kosovo izgubljeno i da Srbija nije u mogućnosti da ponovo uspostaviti suverenitet, veruju da Vlada Srbije neće priznati Kosovo i ogromnom većinom bi bili protiv priznavanja na eventualnom referendumu. Većina navodi da nije učestvovala u unutrašnjem dijalogu i da ne znaju šta se podrazumeva pod razgraničenjem, ali se tom predlogu većinski protive. Na kraju, zanimljivo je da se više građana protivi priznavanju Kosova ukoliko bi to ubrzalo evropske integracije u odnosu na to kako bi glasali na referendumu o nezavisnosti Kosova.

Odgovor na pitanje kom se motivu protivljenja rešavanja pitanja Kosova građani Srbije priklanjaju je: desno orijentisanim političkim strukturama i organizacijama kojima je status quo glavna mantra, a nada za promenu u međunarodnoj politici zvezda vodilja. Ubeđen sam da se pitanje Kosova ne može suštinski, trajno i održivo rešiti bez suočavanja sa zločinačkim politikama devedesetih u kojima bi građani razumeli posledice sa kojima se suočavamo i izabrali onu elitu koja je spremna da govori istinu.

Institut za evropske poslove je nezavisna, nevladina i nestranačka organizacija osnovana 2010. godine od strane grupe mladih profesionalaca, istomišljenika sa idejom i vizijom Srbije kao punopravnog, aktivnog i ravnopravnog člana evroatlantske porodice naroda.

Institut zasniva svoj rad na osnaživanju i promovisanju evropskih vrednosti kao što su ljudsko dostojanstvo, ljudska i manjinska prava, slobode, demokratija i vladavina prava, mir, prosperitet i borba protiv socijalne isključenosti i diskriminacije.

Institut snažno podržava članstvo Srbije u Evropskoj uniji. Promoviše ideje i vrednosti na kojima počiva EU i širi svest o njenom značaju za stabilnost Srbije i Regiona. Tokom postojanja, Institut je realizovao više desetina programa koji su obuhvatali prostor Srbije, Zapadnog Balkana i države EU.

Praćenje pristupnih pregovora Srbije sa EU u fokusu je rada Instituta. Imajući u vidu složenost i dugotrajnost ovog procesa, Institut okuplja veliki broj stručnih saradnika iz javnog života, koji su eksperti u svojim oblastima. Želimo da svojim radom doprinesemo boljem razumevanju integracija. Institut radi i zalaže se za pružanje multiperspektivnih informacija na temu integracija kako bismo građanima omogućili da donesu informisane odluke kao i da bolje razumeju kompleksnost članstva u EU.

Institut zagovara ubrzanje procesa integracija Srbije u EU i daje snažan doprinos debati o članstvu u EU i NATO. U saradnji sa državnim institucijama ojačavamo kapacitete Srbije da se suoči sa izazovima u globalnom svetu kroz zajedničko delovanje, koje za krajnji cilj ima aktivno članstvo Srbije u EU i NATO za dobrobit svih građana.

Ne zaboravljamo prošlost, i verujemo da saradnja u Regionu može biti na najbolji način omogućena kroz ulazak svih država u okruženju u EU, a komunikacija unapređena kroz efikasne razgovore o sporovima između država, bez populizma i nacionalizma.

Institut je član Nacionalnog konventa za poglavlja 25 i 26, 30, 31 i 35 i član KOMS-a.

Više o organizaciji je dostupno na www.iea.rs

Godinu dana kasnije: Šta se desilo sa unutrašnjim dijalogom o Kosovu i Metohiji?

U nedelju 31. marta 2019. godine se navršava godinu dana od kada su članice Radne grupe NKEU za Poglavlje 35 uzele učešće na okruglom stolu u okviru unutrašnjeg dijaloga o Kosovu i Metohiji u Palati Srbija u Beogradu.

Predstavnici organizacija koje učestvuju u radu Konventa su se na ovaj način odazvale inicijativi predsednika Srbije Aleksandra Vučića o pokretanju dijaloga u vezi sa najvažnijim nacionalnim pitanjem. Ovo je, ujedno, bio i jedini okrugli sto u okviru unutrašnjeg dijaloga kome je prisustvovao i sam predsednik Vučić.

“U proteklom periodu, najveći broj učesnika unutrašnjeg dijaloga o Kosovu i Metohiji zalagao se za očuvanje statusa quo i očuvanje zamrznutog konflikta i da čekamo neke bolje prilike,” rekao je predsednik Vučić tokom svog uvodnog izlaganja

u okviru unutrašnjeg dijaloga sa članicama Radne grupe NKEU za Poglavlje 35. U daljem izlaganju predsednik Vučić je istakao da je protivnik takvog rešenja jer protokom vremena Srbija neće dobiti ništa, zbog toga što vreme radi za drugu stranu.

Većina predstavnika organizacija civilnog društva je istakla da podela nije dobro rešenje za pitanje Kosova i Metohije, ali i ukazala na važnost nastavka dijaloga u cilju postizanja rešenja. Oni su tom prilikom izneli i zajedničke stavove koje možete pročitati [OVDE](#).

U uvodnom izlaganju koordinatorka Nacionalnog konventa o Evropskoj uniji Nataša Dragojlović je istakla da je važno naći rešenje kako bi, na taj način, bio otvoren put Srbije ka Evropskoj uniji. “Da li nam se dopada što je sve uslovljeno normalizacijom odnosa Beograda i Prištine – uopšte nam se ne dopada, da li je to fer – nije, ali to je realnost”, kazala je tada Dragojlović.

Koordinator Radne grupe za poglavlje 35 Dragiša Mijačić je istakao da pregovori o normalizaciji odnosa predstavljaju verovatno i poslednju priliku da se na kvalitetan način regulišu odnosi između Srbije i Kosova, i naglasio da “bez obzira na konačan status Kosova, u pregovorima o normalizaciji odnosa Srbija treba da se fokusira na ispunjenje četiri cilja, od čega se prvi i osnovni odnosi na iznalaženje rešenja koje garantuje bezbednost i prosperitet Srba na tom prostoru”.

Tokom okruglog stola izlaganja je imalo 27 učesnika u okviru tri tematska panela: Politički aspekti sveobuhvatnog rešenja kosovskog pitanja, Položaj srpske zajednice na KiM, Pitanje KiM u kontekstu EU integracija Srbije. Video snimak na kojem možete pogledati sva izlaganja tokom unutrašnjeg dijaloga koji je organizovala Radna grupa NKEU za Poglavlje 35 možete pogledati [OVDE](#).

U završnom izlaganju Vučić je izjavio da se Srbija po pitanju Kosova nalazi između čekića i nakovnja i da će budućnost cele zemlje zavisiti od toga šta će država da uradi u narednih šest meseci do dve godine.

Iako je obećano javnosti, nakon završetka unutrašnjeg dijaloga Vlada Republike Srbije nije objavila izveštaj o rezultatima ovog procesa, a predsednik Srbije nije objavio platformu za pregovore sa Prištinom. Radna grupa NKEU za Poglavlje 35 se u više navrata obraćala predsedniku Republike Srbije i premijerki Vlade Republike Srbije da objave analitički izveštaj o rezultatima unutrašnjeg dijaloga i saopšte javnosti da li je unutrašnji dijalog formalno završen ili još uvek traje (saopštenje Radne grupe na ovu temu možete pročitati [OVDE](#)). Još uvek nismo dobili odgovor na ta pitanja.

Na kraju želimo da ukažemo da se Radna grupa NKEU za Poglavlje 35 zalaže za nastavak unutrašnjeg dijaloga u formi koja omogućava otvoreni i konstruktivni dijalog između predstavnika vlasti, opozicije, organizacija civilnog društva i drugih zainteresovanih strana, jer je to jedini način da se postigne društveni konsenzus, obezbedi primena i osigura održivost (predloženog) rešenja. Imajući u vidu poslednja dešavanja, dobro organizovan dijalog između različitih političkih i društvenih aktera je jedini mogući način da se dođe do prihvatljivih rešenja platforme o normalizaciji odnosa sa Prištinom.

U Biltenu Radne grupe NKEU za Poglavlje 35 se iznose stavovi o pregovorima između Beograda i Prištine, prednostima i posledicama ponuđenih rešenja na stanje demokratije i društva u Srbiji, položaj i zaštitu etničkih zajednica na Kosovu, regionalnu stabilnost i pomirenje, Evropske integracije Srbije i druge važne teme od interesa za razvoj našeg društva. U biltenu se objavljuju tekstovi i stavovi članica Radne grupe, ali se daje mogućnost i drugim društvenim i političkim akterima da iznesu svoje stavove po pitanjima od značaja za Poglavlje 35. Bilten izlazi više puta mesečno, distribuira se putem elektronske pošte, i može da se preuzme sa internet stranice Nacionalnog konventa o Evropskoj uniji, kao i sa stranice Instituta za teritorijalni ekonomski razvoj (InTER) koji koordinira radom Radne grupe za Poglavlje 35 i uređuje sadržaj biltena.

BILTEN RADNE GRUPE NACIONALNOG KONVENTA O EVROPSKOJ UNIJI ZA POGLAVLJE 35

Broj 12 (mart 2019.)

poglavlje35@regionalnirazvoj.org

www.eukonvent.org

www.regionalnirazvoj.org

Mišljenja i stavovi izraženi u ovom Biltenu predstavljaju stavove autora i ne odražavaju neophodno zvanične stavove Fondacije za otvoreno društvo, Srbija, Evropskog pokreta u Srbiji, ni InTER-a.